

UDK 796.01:316

Primljeno: 01. 04. 2019.

Izvorni naučni rad

Original scientific paper

Sara Antonini, Jelena Pavičić Vukičević, Irena Cajner Mraović

POVEZANOST STAVOVA SPORTAŠA O SPORTU S NJIHOVOM IZLOŽENOŠĆU RAZLIČITIM OBLICIMA FIZIČKOG NASILJA

Sport je izrazito česta aktivnost koja značajno utječe na cijelo društvo. Pregled dosadašnjih istraživanja i dostupne literature upućuje na fenomen navijačkog nasilja, posebice u nogometu. S obzirom da ne postoje istraživanja o nasilju iz perspektive hrvatskih sportaša, u ovom je radu istražena povezanost učestalosti doživljavanja fizičkog nasilja i stavova sportaša prema sportu. U istraživanju je sudjelovalo 135 punoljetnih sportaša ($n=74$) i sportašica ($n=61$) iz individualnih i ekipnih sportova iz Grada Zagreba. Sportaši su dobrovoljno i anonimno ispunili anketni upitnik. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem ukazuju na egalitarne stavove s obzirom na spol sportaša pa je tako na primjer stav *"Muški sportovi su više vrijedni nego ženski sportovi."* bio stav s kojim se ispitanici većinom nisu slagali. Sa stavom *"Bol, ozljede i opasnosti dio su sporta i sportaš/sportašica mora to prihvatiti."* sportaši su se najviše slagali. *"Treniranje, natjecanje unatoč boli, ozljedi, iscrpljenosti"* je situacija fizičkog nasilja s kojom se ispitanici najčešće susreću. Dobivene korelacije kretale su se od lakih ($r=-0,171$) do stvarnih ($r=0,518$), negativnih i pozitivnih, te su većinom bile statistički značajne. Rezultati istraživanja upućuju na važnost edukacije o rizičnim ponašanjima i vjerovanjima svih osoba uključenih u sportske aktivnosti od samih početaka bavljenja sportom, kako bi se prevenirale dalekosežne fizičke i psihičke posljedice.

Ključne riječi: sport; sportaš; fizičko nasilje; stavovi

1. UVOD

Sport je važna društvena aktivnost jer su u nju uključene sve generacije, od djece do osoba treće životne dobi. Sport je bitan aspekt društvenoga života jer se nalazi u interakciji sa ključnim društvenim institucijama kao što su obitelj, odgojno-obrazovne ustanove, visoka učilišta, mediji masovne komunikacije i udruge civilnog društva (Lewis 2008). Sport predstavlja zabavu i rekreaciju, zdravu naviku, rehabilitaciju i lijek, životni san i slavu te izvor prihoda (Bodin, Robene i Heas 2007). Sustav fizičke kulture čine tri jednako važne komponente: tjelesna kultura i tjelesni odgoj u odgojnim i obrazovnim ustanovama; rekreacija građana svih dobnih skupina kao njihovo slobodno opredeljenje koje društvo potiče i i osigurava za to neophodne uvjete; te natjecateljski i vrhunski sport kao izraz osobne motivacije u koji društvo ugrađuje svoje interese kroz ideološke, materijalne i organizacijske modalitete (Matić, Bokan, 2005: 80, Radenović, 2017: 138).

Kod aktivnih sportaša svakodnevni treninzi, odlasci na natjecanja i boravci u kampovima s trenerima i sportskim kolegama imaju na njih intenzivan odgojni i socijalizacijski utjecaj (Brackenridge, Fasting, Kirby i Leahy 2010). Mladi sportaši često su, uslijed svojih sportskih obveza koje uključuju višesatne treninge na dnevnoj bazi i brojna putovanja na godišnjoj bazi, više izloženi odgojnim utjecajima trenera nego vlastitih roditelja (Gervis i Dunn 2004). No, i roditelji mladih sportaša, koji nisu toliko angažirani u natjecateljskom sportu, imaju očekivanja i predodžbu da su njihova djeca tijekom uključenosti u neku sportsku aktivnost u sigurnom okruženju i samim time zaštićenija od različitih vrsta društveno neprihvatljivih oblika ponašanja (Jiang i Peterson 2012). U skladu s tim treba napomenuti da bavljenje sportom u najvećem broju slučajeva i predstavlja pozitivno iskustvo (Milanović, Čustonja i Škegro 2011).

No, prema Bodin, Robene i Heas (2007) sport nije samo *fair play*, nego uključuje i probleme, kao što je npr. mogući neuspjeh, i nudi potencijalni okvir za mnoga nasilna djela. S obzirom da sport osim kao trening tjelesne kondicije ima utjecaj i u okvirima samopoimanja, raspoloženja i rada (Fox i Lindwall 2014), potrebno je sagledati i drugu stranu medalje. Jedan od nepovoljnih aspekata koji sport uključuje je nasilje često povezano s važnošću postizanja uspjeha pod svaku cijenu (Brkljačić 2007). Ipak, nisu samo vrhunski sportaši izloženi nasilju nego nasilno ponašanje prati sve sportaše od amaterskog sporta do vrhunskog (Kerković 1983, prema Božović 2007).

U sportu se nasiljem smatra prekoračenje granice između nadmetanja po pravilima i namjernog nasilja sportaša, trenera ili navijača, a moguće je promatrati nasilje

sportaša prilikom natjecanja kao njegov sastavni dio (primjerice u boksu, hrvanju, azijskim borilačkim sportovima, ragbiju itd.), ili nasilje sportaša izvan natjecanja (Muzur i Rinčić 2011). Mnoga ponašanja u današnjim okvirima sporta smatraju se normalnima ili prihvatljivima, no da se odvijaju u nekom drugom kontekstu, etiketirala bi se kao problematična, a osobu koja ih je počinila kazneno bi se progonilo (Jamieson i Orr 2009). Spomenuti autori nasiljem u sportu smatraju bilo koje ponašanje koje uzrokuje fizičku ili psihičku bol, bilo kao izravnu ili neizravnu posljedicu sportskog iskustva. Nažalost, počeli smo se suočavati sa sve većim brojem primjera zlostavljanja i nasilja nad djecom vezanih uz sport (Milanović, Čustonja i Škegro 2011).

Nasilje u sportskom okruženju može se odnositi na različite oblike poput fizičkog nasilja, zanemarivanja, seksualnog nasilja, emocionalnog, odnosno psihičkog nasilja od strane trenera ili drugih relevantnih osoba uključenih u sport kao što su roditelji ili kolege sportaši (La Botz, Diamond i Giardino 2018). La Botz i sur. (2018) navode da fizičko nasilje može uključivati ne samo izravni kontakt, već to može biti i organizacija treninga na način da suviše fizički ili psihički optereti sportaša te propusti u smislu nebrige o sigurnosti sportaša, kao što je primjera radi nedovoljna hidratacija za vrijeme treninga, trening koji se odvija u nesigurnim uvjetima, pretjerana izloženost sportaša raznim dijetama i dodacima prehrani radi postizanja boljeg uspjeha.

Foretić i Bjelajac (2009) svojim su istraživanjem zaključili da većina sudionika ima pozitivne stavove prema sportu i da razumije ulogu sporta. Pri tome se žene ne razlikuju od muškaraca, a ni stupanj obrazovanja ne predstavlja preduvjet za *zdrav* pogled na sport. Međutim, u ukupnom uzorku postoje pojedinci koji tumače ulogu sporta na način koji često može stvarati velike poteškoće i probleme trenerima, kolegama i sportskim organizacijama. Mnogi sportaši, iako su svjesni opasnosti različitih rizičnih situacija u sportu (npr. treniranje s ozljedom ili forsiranje fizičkog i mentalnog napora iznad svojih mogućnosti) i unatoč tome što njihovi treneri posjeduju znanja o važnosti odmora i granica unutar sporta, ponekad se ponašaju suprotno onome što je dobro za njihovo zdravlje. Tada dolazi do nesrazmjera između znanja o posljedicama i ponašanja u sportu (Whatman, Simon Walters i Schluter 2018), odnosno veće znanje ne mijenja ponašanje ukoliko se osoba vodi za sebe dovoljno dobrim opravdanjem ponašanja. U kontekstu sporta, iako stav da se uspjeh mora postići pod bilo koju cijenu češće određuje ponašanje od objektivnih činjenica, ipak intervencije usmjerene na objedinjavanje znanja, stavova i ponašanja kod sportaša i njihovih trenera rezultiraju pozitivnijim ishodima (Patton-Lopez, Manore, Branscum, Meng i Wong 2018).

U sprječavanju nasilja stoga je vrlo bitna identifikacija stavova prema nasilju (Gur, Cerit i Gurhan 2017, prema Sahin et al. 2010) jer su stavovi generatori ponašanja ljudi, a pojavi nekog oblika ponašanja prethode kognitivni i emocionalni procesi (Gur, Cerit i Gurhan 2017). Stoga je bitno raditi na neutralizaciji stavova prema nasilju nakon njihove identifikacije kako ne bi došlo do afirmacije tih stavova i stvarnog nasilja.

Autori uglavnom obrađuju temu nasilja u sportu s obzirom na navijače i gledatelje, a od sportova se najčešće spominje nogomet (Bodin, Robenei Heas 2007; Žugić 2000; Vrcan 1990). Iz navedenog proizlazi potreba da se obradi tema nasilja u sportu i iz perspektive sportaša, a s obzirom na sveobuhvatnost i važnost teme ovaj se rad fokusira na tematiku stavova prema sportu u povezanosti s fizičkim nasiljem kojem je sportaš izložen u svom sportskom okruženju. Analiza rezultata istraživanja omogućit će tako uvid u učestalost različitih nasilnih oblika ponašanja, kao i povezanost oblika nasilja sa stavovima sportaša prema sportu, ali i biti znanstveno utemeljena podloga za osmišljavanje preventivnih programa za sprječavanje nasilja nad sportašima.

2. CILJ I PROBLEMI

Cilj ovog istraživanja je ispitati postoji li povezanost između učestalosti doživljavanja fizičkog nasilja sportaša i njihovih stavova prema sportu.

Problem i hipoteza:

Utvrđiti postoji li veza između učestalosti izloženosti sportaša/sportašica fizičkom nasilju i stavova koje sportaši imaju prema sportu.

H: Ne postoji statistički značajna povezanost između učestalosti kojom je sportaš/sportašica izložen/a fizičkom nasilju i stavova koje sportaši imaju prema sportu.

3. METODA

3.1. Sudionici

U istraživanju su sudjelovali punoljetni sportaši individualnih i ekipnih sportova Grada Zagreba. Ukupno je bilo 135 sudionika, od kojih je 74 sportaša i 61 sportašica. Većina sportaša i sportašica u ovom istraživanju pripada seniorskoj kategoriji (N=111;

82,2%), zatim slijede juniori kojih je u ovom uzorku 15 (11,1%), a najmanje je onih koji se ne natječu (N=5; 3,7%) i veterana (N=2; 1,5%). Dvoje sudionika nije odgovorilo na to pitanje. Sportaši i sportašice iz ovog uzorka većinom su članovi reprezentacije (N=58; 43%), 29 (21,5%) ih nije član reprezentacije, ali je nekada bio/bila, a čak 48 (35,6%) njih nije nikada ni bio/bila član reprezentacije. Broj sati koji tjedno provedu na treningu izražen je aritmetičkom sredinom svih sportaša i sportašica i iznosi $M=12,4$ uz $Sd=7,5$. Minimalan broj sati koji je sportaš/sportašica naveo je 2, a maksimalni je 35. Prosječna dob kada su sportaši i sportašice ovog uzorka počeli trenirati je 8,64 uz $Sd=3,32$, s time da je 2. godina najmlađa dob navedena kao početak treniranja, a 20. godina kao najstarija dob. Prosječni broj godina koji se sportaši odnosno sportašice u ovom uzorku natječu je 10 godina uz $Sd=3,94$.

3.2 Upitnik

Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom koji je sastavljen u okviru projekta „Mladi, nasilje i sport: usporedba Hrvatske i Slovenije“ (Antonini 2016). Prvotno je upitnik bio na slovenskom jeziku, ali je preveden na hrvatski jezik i to djelovi koji su za ovo istraživanje relevantni. Upitnik se sastoji od nekoliko dijelova. Sudionici su procjenjivali svoje slaganje s 15 tvrdnji na temu stavova vezanih uz sport na Likertovoj skali od 1 do 5, pri čemu je 1 značilo da se s tvrdnjom uopće ne slaže, a 5 da se s tvrdnjom slaže u potpunosti. *„Bol, ozljede i opasnosti dio su sporta i sportaš/sportašica mora to prihvatiti“* je primjer jedne od tvrdnji. Cronbach alfa ovog dijela upitnika je 0,53.

Sljedeći dio upitnika činile su tvrdnje vezane uz učestalost susretanja s neželjenim situacijama prilikom bavljenja sportom. Ovaj dio upitnika ima 37 tvrdnji za koje su sudionici procjenjivali učestalost na skali od 1 do 5, pri čemu je 1 značilo nikad, 2 – rijetko, 3 – povremeno, 4 – često i 5 – jako često. Zahtjevi za upotrebu dopinga, ismi-javanje, uvrede i slično, primjeri su takvih situacija čiju su učestalost sudionici procjenjivali. Cronbach alpha ovog dijela upitnika je 0,95. Za svrhu ovog rada bit će izdvojene samo one situacije koje su svrstane u fizičko nasilje. Uz navedene tvrdnje i situacije koje su sudionici trebali procjeniti, u upitniku se nalazilo još nekoliko pitanja. Dva su se pitanja odnosila na verbalno i fizičko nasilje, u smislu da li su ih ikada doživjeli od trenera, roditelja, drugih sportaša, sponzora i gledatelja. Na ta pitanja su također odgovarali procjenom učestalosti kako je prethodno navedeno, a Cronbach alpha je 0,74.

Na kraju upitnika postavljeno je još nekoliko pitanja o demografskim karakteristikama sudionika: spol, dob, kategorija u kojoj se natječu, koliko sati tjedno provode na treningu, s koliko godina su počeli trenirati, koliko godina se već aktivno natječu, jesu li reprezentativci i najbolji rezultat na/u domaćem prvenstvu, europskom i svjetskom prvenstvu, ukoliko su se natjecali.

3.3. Postupak

Istraživanje je provedeno na način da se prvo stupilo u kontakt sa Sportskim savezom Grada Zagreba, a preko Saveza u kontakt s klubovima individualnih i ekipnih sportova. U dogovoru s klubovima je u dogovorenom terminu provedeno anketiranje sportaša koji su pristali sudjelovati. Sportašima je objašnjeno da je sudjelovanje dobrovoljno i anonimno te da u bilo kojem trenutku mogu odustati od ispunjavanja anketnog upitnika bez ikakvih posljedica. Sportašima koji su pristali na sudjelovanje osiguran je mir i neometano ispunjavanje upitnika. Nakon što su ispunili upitnik stavili su ga u neoznačenu kuvertu koju su zalijepili i predali istraživačici koja će jedina, osim osoba nadležnih za provedbu istraživanja imati uvid u njihove odgovore, te im je zahvaljeno na sudjelovanju.

4. REZULTATI

Prvo će biti prikazani deskriptivni podaci stavova koje su iznijeli sportaši o sportu te o učestalosti neželjenih situacija fizičkog nasilja koje su doživjeli. Daljnji prikaz ovdje dobivenih rezultata odgovorit će na pitanje o povezanosti između stavova sportaša i njihove izloženosti različitim oblicima fizičkog nasilja.

Tablica 1. *Prikaz slaganja sportaša s tvrdnjama*

Tvrdnje	M	Mdn	Sd
Reprezentaciju čine samo najbolji sportaši/sportašice u svojim kategorijama.	3,81	4,00	1,17
Ako trener/trenerica više na mene, to me potakne i bolje treniram.	3,54	4,00	1,18
Vikanje je posve uobičajeno za naš sport.	3,70	4,00	1,14
Pobjeda je jedino što vrijedi.	2,61	2,00	1,43
Kako bih izbjegao/izbjegla negativne sankcije (ignoriranje od strane suigrača/trenera/trenerice, podsmjehivanje ili isključenje iz tima) spreman/spremna sam trenirati usporos boli.	3,27	3,00	1,24
Bol, ozljede i opasnosti dio su sporta i sportaš/sportašica mora to prihvatiti.	4,23	5,00	1,07
Postignuća sportaša ne mogu se usporediti s postignućima sportašica.	1,81	1,00	1,36
Muški sportovi su više vrijedni nego ženski sportovi.	1,63	1,00	1,18
Osobe ženskog spola moraju biti trenirane na jednak način kao i osobe muškog spola.	3,38	3,00	1,44
Borilačke vještine nisu primjerena vrsta sporta za osobe ženskog spola, nego samo za osobe muškog spola.	1,79	1,00	1,13
Roditelji od mene očekuju bolje rezultate.	2,17	2,00	1,29
Kritika drugačije djeluje na osobe muškog spola nego na osobe ženskog spola: kritike više vrijedaju žene nego muškarce.	2,84	3,00	1,27
Trenerice bolje razumiju probleme s kojima se suočavaju sportašice, pa im pružaju bolju podršku na natjecanjima nego treneri.	2,87	3,00	1,27
Svejedno mi je da li me trenira trenerica ili trener.	3,96	5,00	1,30
Žene su u ulozi trenera jednako dobre kao i muškarci.	4,13	5,00	1,16

U Tablici 1. prikazane su vrijednosti aritmetičkih sredina, medijana i standardnih devijacija slaganja sportaša s pojedinim tvrdnjama. Nastavno na to, iz prikazanih vrijednosti slaganja s tvrdnjama ovog dijela upitnika u Tablici 1. vidljivo je da se sportaši iz našeg uzorka najviše slažu sa sljedećim tvrdnjama: *"Bol, ozljede i opasnosti dio su sporta i sportaš/sportašica mora to prihvatiti."* i *"Žene su u ulozi trenera jednako dobre kao i muškarci."*. Sudionici se nešto manje slažu s tvrdnjama: *"Svejedno mi je da li me trenira trenerica ili trener"*, *"Reprezentaciju čine samo najbolji sportaši/sportašice u svojim kategorijama."*, *"Vikanje je posve uobičajeno za naš sport."*, *"Ako tre-*

ner/trenerica više na mene, to me potakne i bolje treniram.”, *”Osobe ženskog spola moraju biti trenirane na jednak način kao i osobe muškog spola.”* i *”Kako bih izbjegao/izbjegla negativne sankcije (ignoriranje od strane suigrača/trenera/trenerice, podsmjehivanje ili isključenje iz tima) spreman/spremna sam trenirati usporokos boli.”*. Još manje se slažu s tvrdnjama kao što su: *”Trenerice bolje razumiju probleme s kojima se suočavaju sportašice, pa im pružaju bolju podršku na natjecanjima nego treneri.”*, *”Kritika drugačije djeluje na osobe muškog spola nego na osobe ženskog spola: kritike više vrijeđaju žene nego muškarce.”*, *”Pobjeda je jedino što vrijedi.”* i *”Roditelji od mene očekuju bolje rezultate.”*. Najmanje se slažu stvrdnjama: *”Postignuća sportaša ne mogu se usporediti s postignućima sportašica.”*, *”Borilačke vještine nisu primjerena vrsta sporta za osobe ženskog spola, nego samo za osobe muškog spola.”* i *”Muški sportovi su više vrijedni nego ženski sportovi.”*.

U sljedećem dijelu prikaza deskriptivnih nalaza ovog istraživanja navedene su procjene sportaša i sportašica o učestalosti neželjenih situacija fizičkog nasilja koje doživljavaju

Tablica 2. *Deskriptivni prikaz procjena učestalosti neželjenih situacija fizičkog nasilja*

Neželjene situacije	M	Mdn	Sd
Bacanje predmeta u natjecatelja (npr. sportskih rekvizita)	1,45	1,00	0,78
Uskraćivanje hrane radi mršavljenja	2,16	2,00	1,42
Fizičko nasilje (npr. guranje, šamaranje, udaranje itd.)	1,43	1,00	0,85
Namjerno spoticanje	1,50	1,00	0,84
Tjelesne ozljede prouzročene prenapornim treninzima ili pretreniranošću	2,30	2,00	1,20
Treniranje, natjecanje unatoč boli, ozljedi, iscrpljenosti	2,84	3,00	1,23
Korištenje dodatnih vježbi kao oblik kažnjavanja	2,46	2,00	1,21
Uporaba fizičke sile, koja rezultira boli ili nelagodnom	1,37	1,00	0,84
Zahtjev za upotrebu dopinga	1,29	1,00	0,77

U Tablici 2. prikazane su vrijednosti izražene aritmetičkim sredinama, medijanama i standardnim devijacijama odgovora sudionika. Neželjena situacija s kojom se, prema procjenama sportaša i sportašica ovog uzorka, najčešće susreću je: *”Treniranje, natjecanje unatoč boli, ozljedi, iscrpljenosti”*. Zatim prema učestalosti slijede: *”Korištenje dodatnih vježbi kao oblik kažnjavanja”*, *”Tjelesne ozljede prouzročene prenapornim treninzima ili pretreniranošću”* i *”Uskraćivanje hrane radi mršavljenja”*. Najrjeđe se susreću s *”Bacanjem predmeta u natjecatelja”*, *”Fizičkim nasiljem (npr. guranje, šamaranje, udaranje itd.)”*, *”Namjerno spoticanje”*, *”Uporaba fizičke sile, koja rezultira boli ili nelagodnom”* te *”Zahtjev za upotrebu dopinga”*.

U sljedećoj tablici bit će prikazane deskriptivne vrijednosti za varijable u kojima ima raspodjele: "trener/trenerica", "drugi sportaši na treningu", "roditelji" i "gledatelji".

Tablica 3. *Deskriptivni prikaz procjena učestalosti fizičkog nasilja od strane osoba uključenih u sport*

Osobe uključene u sport	M	Mdn	Sd
Trener/trenerica	1,10	1,00	0,41
Drugi sportaši na treningu	1,27	1,00	0,64
Roditelji	1,13	1,00	0,52
Gledatelji	1,02	1,00	0,15

Tablica 4. *Prikaz frekvencija i postotaka učestalosti fizičkog nasilja od strane osoba uključenih u sport*

Fizičko nasilje	Učestalost	f	%
Trener/trenerica	Nikad	125	92,6
	Rijetko	7	5,2
	Ponekad	2	1,5
	Često	1	0,7
	Jako često	0	0
Drugi sportaši na treningu	Nikad	109	80,7
	Rijetko	19	14,1
	Ponekad	5	3,7
	Često	1	0,7
	Jako često	1	0,7
Roditelji	Nikad	125	92,6
	Rijetko	6	4,4
	Ponekad	2	1,5
	Često	1	0,7
	Jako često	1	0,7
Sponzori	Nikad	135	100,0
	Rijetko	0	0
	Ponekad	0	0
	Često	0	0
	Jako često	0	0
Gledatelji	Nikad	132	97,8
	Rijetko	3	2,2
	Ponekad	0	0
	Često	0	0
	Jako često	0	0

Iz Tablica 3 i 4 u kojima su prikazani deskriptivni podaci o fizičkom nasilju vidljivo je da se procjene sportaša o učestalosti fizičkog nasilja od strane osoba uključenih u sport nalaze između pretežno između *nikada* i *rijetko*. Od strane trenera, kolega sportaša i roditelja u manjoj mjeri iskazuju da su doživjeli fizičko nasilje *ponekad*, *često* i *jako često*.

Kako bismo odgovorili na postavljeni problem provedena je korelacijska analiza stavova sportaša i neželjenih situacija fizičkog nasilja koje su doživjeli. U sljedeće dvije tablice iskazane su dobivene korelacije. U Tablici 5 prikazane su zasebne korelacije svakog stava sa svakom situacijom fizičkog nasilja, dok su u Tablici 6 prikazane korelacije svih ispitanih stavova s općenito fizičkim nasiljem koje su sportaši doživjeli. Kako bi se jasnije i u sažetijem obliku prikazali podaci, neželjene situacije su grupirane na način da su zbrojene procjene učestalosti (od 1 do 5) za svaku varijablu odnosno neželjenu situaciju kod svakog sportaša. Cronbach alpha za tako izražene varijable iznosi 0,71. Provedenom korelacijskom analizom u Tablici 5 vidljivo je da su neki stavovi ("*Pobjeda je jedino što vrijedi.*", "*Postignuća sportaša ne mogu se usporediti s postignućima sportašica.*", "*Muški sportovi su više vrijedni nego ženski sportovi.*", "*Osobe ženskog spola moraju biti trenirane na jednak način kao i osobe muškog spola.*", "*Borilačke vještine nisu primjerena vrsta sporta za osobe ženskog spola, nego samo za osobe muškog spola.*", "*Svejedno mi je da li me trenira trenerica ili trener.*", "*Žene su u ulozi trenera jednako dobre kao i muškarci.*") povezani s više neželjenih situacija fizičkog nasilja nego neki drugi ("*Reprezentaciju čine samo najbolji sportaši/sportašice u svojim kategorijama.*", "*Ako trener/trenerica više na mene, to me potakne i bolje treniram.*", "*Vikanje je posve uobičajeno za naš sport.*", "*Roditelji od mene očekuju bolje rezultate.*"). Takvi rezultati dobiveni su i na grupiranim varijablama fizičkog nasilja (Tablica 6). Neke dobivene korelacije su pozitivne, a neke negativne, te se kreću od lakih povezanosti do lake povezanosti (u Tablici 6), odnosno stvarne povezanosti (Tablica 5). Najniža dobivena korelacija je ona između stava "*Žene su u ulozi trenera jednako dobre kao i muškarci.*" i fizičkog nasilja "*Bacanje predmeta u natjecatelja (npr. sportskih rekvizita)*" i iznosi $r=-0,171$; $p<0,05$, a najviša dobivena korelacija je ona između stava "*Žene su u ulozi trenera jednako dobre kao i muškarci.*" i "*Fizičko nasilje (npr. guranje, šamaranje, udaranje itd.)*" te iznosi $r=-0,518$; $p<0,01$.

Tablica 5. Prikaz značajnih korelacija tvrdnji sportaša i neželjenih situacija fizičkog nasilja

	Neželjene situacije fizičkog nasilja								
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Tvrdnje									
Reprezentaciju čine samo najbolji sportaši/sportašice u svojim kategorijama.					-,292**				
Ako trener/trenerica više na mene, to me potakne i bolje treniram.					-,210*				
Vikanje je posve uobičajeno za naš sport.	,185*								
Pobjeda je jedino što vrijedi.			,312**	,249**					,206*
Kako bih izbjegao/izbjegla negativne sankcije (ignoriranje od strane suigrača/trenera/trenerice, podsmijehivanje ili isključenje iz tima) spremam/spreman sam trenirati usporikos boli.									
Bol, ozljede i opasnosti dlo su sporta i sportas/sportašica mora to prihvatiti.									
Postignuća sportaša ne mogu se usporediti s postignućima sportašica.	,202*	,273**	,336**	,406**					,238**
Muški sportovi su više vrijedni nego ženski sportovi.		,247**	,300**	,341**					,224**
Osobe ženskog spola moraju biti trenirane na jednak način kao i osobe muskog spola.		-,215*	-,188*	-,203*	-,273**				
Borilačke vještine nisu primjerena vrsta sporta za osobe ženskog spola, nego samo za osobe muskog spola.	,259**	,237**	,333**	,190*	,222**			,310**	,274**
Roditelji od mene očekuju bolje rezultate.									,205*
Kritika drugačije djeluje na osobe muskog spola nego na osobe ženskog spola: kritike više vrijedaju žene nego muskarce.									
Trenerice bolje razumiju probleme s kojima se suočavaju sportašice, pa im pružaju bolju podršku na natjecanjima nego treneri.									
Svejedno mi je da li me trenira trenerica ili trener.	-,185*				-,232**				-,216*
Žene su u ulozu trenera jednako dobre kao i muskarci.	-,171*	-,302**	-,518**	-,251**	-,259**	-,191*		-,273**	,183*

* - korelacija na razini značajnosti 0,05; ** - korelacija na razini značajnosti 0,01.

Legenda za tablicu 5: 1 - bacanje predmeta u natjecatelja (npr. sportskih rekvizita), 2 - uskraćivanje hrane radi mršavljenja, 3 - fizičko nasilje (npr. guranje, šamaranje, udaranje itd.), 4 - namjerno spoticanje, 5 - tjelesne ozljede prouzročene prenapornim treninzima ili pretreniranošću, 6 - treniranje, natjecanje unatoč boli, ozljedi, iscrpljenosti, 7 - korištenje dodatnih vježbi kao oblik kažnjavanja, 8 - uporaba fizičke sile, koja rezultira boli ili nelagodnom, 9 - zahtjev za upotrebu dopinga

Tablica 6. *Prikaz značajnih korelacija tvrdnji sportaša i neželjenih situacija fizičkog nasilja ukupno*

Tvrdnje	Neželjene situacije fizičkog nasilja ukupno
Reprezentaciju čine samo najbolji sportaši/sportašice u svojim kategorijama.	
Ako trener/trenerica više na mene, to me potakne i bolje treniram.	
Vikanje je posve uobičajeno za naš sport.	
Pobjeda je jedino što vrijedi.	,194*
Kako bih izbjegao/izbjegla negativne sankcije (ignoriranje od strane suigrača/trenera/trenerice, podsmjehivanje ili isključenje iz tima) spreman/spremna sam trenirati usprkos boli.	
Bol, ozljede i opasnosti dio su sporta i sportaš/sportašica mora to prihvatiti.	
Postignuća sportaša ne mogu se usporediti s postignućima sportašica.	,259**
Muški sportovi su više vrijedni nego ženski sportovi.	,234**
Osobe ženskog spola moraju biti trenirane na jednak način kao i osobe muškog spola.	-,225**
Borilačke vještine nisu primjerena vrsta sporta za osobe ženskog spola, nego samo za osobe muškog spola.	,343**
Roditelji od mene očekuju bolje rezultate.	
Kritika drugačije djeluje na osobe muškog spola nego na osobe ženskog spola: kritike više vrijedaju žene nego muškarce.	
Trenerice bolje razumiju probleme s kojima se suočavaju sportašice, pa im pružaju bolju podršku na natjecanjima nego treneri.	
Svejedno mi je da li me trenira trenerica ili trener.	-,269**
Žene su u ulozi trenera jednako dobre kao i muškarci.	-,370**

* - korelacija na razini značajnosti 0,05; ** - korelacija na razini značajnosti 0,01.

5. RASPRAVA

Rezultati dobiveni ovim istraživanjem o slaganju sudionika s tvrdnjama govore o prihvaćanju boli i neugode u svrhu postizanja uspjeha u sportu. Visoko slaganje s tvrdnjama *"Bol, ozljede i opasnosti dio su sporta i sportaš/sportašica mora to prihvatiti."*, *"Reprezentaciju čine samo najbolji sportaši/sportašice u svojim kategorijama."* i *"Vikanje je posve uobičajeno za naš sport."* ukazuju na percipiranu važnost odricanja, ustrajanja i izdržljivosti koje sudionici vežu za uspjeh u sportu. U ovom kontekstu, vikanje, ozljede i ugrožavanje nečije sigurnosti sudionici ne vežu uz specifičnu osobu koja im nanosi bol ili im šteti na neki način, već vide to kao oblike poticaja prema postignuću. Nisko slaganje s tvrdnjama *"Borilačke vještine nisu primjerena vrsta sporta za osobe ženskog spola, nego samo za osobe muškog spola."*, *"Postignuća sportaša ne mogu se usporediti s postignućima sportašica."* i *"Muški sportovi su više vrijedni nego ženski sportovi."* ukazuje na percepciju jednakosti spolova u sportu, vezano i za sportaše i trenere.

Neželjene situacije fizičkog nasilja s kojima se sudionici najviše susreću odnose se na neizravno nanošenje boli ili neugode koje se odnosi na ustrajanje u sportskim aktivnostima unatoč fizičkim ograničenjima u tom trenutku. Dodatne vježbe kao oblik kažnjavanja vjerojatno su zadane od strane trenera/trenerica, no nije jasno jesu li neželjene situacije ustrajanja na odrađivanju treninga rezultat odluke neke druge osobe ili samih sportaša. Neželjene situacije poput uskraćivanja hrane također mogu biti rezultat pritiska druge osobe ili samog sportaša. Situacije poput bacanja predmeta u natjecatelja, spoticanje i zahtijevanje korištenja dopinga, koje su procijenjene najrjeđima, situacije su koje opisuju radnju neke druge osobe. Ovi rezultati govore nam da sudionici rijetko kad doživljavaju neugodu, ozljeđivanje i druge oblike fizičkog nasilja od drugih osoba, ali ponekad doživljavaju neugodne situacije koje mogu biti rezultat njihovih odluka, ambicioznosti ili ustrajnosti koje dovode do fizičkih ozljeda, boli i neugode tijekom bavljenja sportom.

Stav sportaša *"Svejedno mi je da li me trenira trenerica ili trener."* s kojim se sportaši izraženije slažu ($M=3,96$) u negativnoj je korelaciji sa doživljenim neželjenim situacijama fizičkog nasilja. To bi možda moglo ukazivati na to da su sportaši sa egalitarnijim stavom bili i manje izloženi fizičkom nasilju. Sličan stav s obzirom na spol trenera *"Žene su u ulozi trenera jednako dobre kao i muškarci."* s kojim se također izrazitije slažu ($M=4,13$) isto tako je u negativnoj korelaciji sa doživljenim neželjenim situacijama fizičkog nasilja. *"Borilačke vještine nisu primjerena vrsta sporta za osobe ženskog spola, nego samo za osobe muškog spola."* je stav s kojim se sportaši baš i

nisu slagali ($M=1,79$) što ukazuje na egalitarnost koja je u pozitivnoj korelaciji sa doživljenim fizičkim nasiljem što bi se vjerojatno moglo objasniti pretpostavkom o karakteristikama borilačkih vještina implicitno samo po sebi. Treba uzeti u obzir da su možda sportaši već izloženi općenito fizičkom nasilju da te ne percipiraju razliku s obzirom na vrstu sporta kao problematičnu. Sa sljedećim razmatranim stavom "*Osobe ženskog spola moraju biti trenirane na jednak način kao i osobe muškog spola.*" sportaši se većinom slažu ($M= 3,38$) što također ukazuje na egalitaran pristup koji je opet u negativnoj korelaciji sa fizičkim nasiljem. Sljedeći stav koji također ima egalitaran karakter u smislu slaganja, odnosno neslaganja sportaša ($M=1,63$) "*Muški sportovi su više vrijedni nego ženski sportovi.*" u pozitivnoj je korelaciji s fizičkim nasiljem što bi moglo ukazivati na stav sportaša da je doživljeno fizičko nasilje jednostavno dio sporta, kako za sportaše tako i za sportašice. "*Postignuća sportaša ne mogu se usporediti s postignućima sportašica.*" je stav s kojim se sportaši uglavnom ne slažu ($M=1,81$), što ponovo ukazuje na egalitarnost s obzirom na spol te je ponovo u pozitivnoj korelaciji s fizičkim nasiljem.

Općenito, do sada analizirano ukazuje da sportaši iz našeg uzorka imaju egalitarne stavove s obzirom na spol. Iz dobivenih korelacija se ukupno se može uočiti da su sa neželjenim situacijama fizičkog nasilja u najvećoj mjeri negativno povezani oni stavovi sportaša u kojima se nalazi egalitarno razmišljanje prema spolu s obzirom na trenera, što bi, kako je već navedeno, možda moglo značiti da su sportaši u našem uzorku bili manje izloženi fizičkom nasilju, stoga i imaju egalitaran stav. Nadalje, oni stavovi koji su u pozitivnoj korelaciji s fizičkim nasiljem, također egalitarni po spolu, po prilici ukazuju na moguće prihvaćanje fizičkog nasilja jednostavno kao dio sporta bez obzira da li se radi o sportašu ili sportašici.

Egalitarni stavovi sportaša, s obzirom na spol, iz uzorka koji smo obradili u našem istraživanju u skladu su sa temeljnim načelima olimpizma koja zagovaraju sljedeće:

[Bavljenje sportom je ljudsko pravo. Svakom pojedincu mora biti omogućeno bavljenje sportom, bez diskriminacije bilo koje vrste i u olimpijskom duhu, što zahtijeva obostrano razumijevanje u duhu prijateljstva, solidarnosti i fair play-a.] te

[Uživanje prava i sloboda izloženih u ovoj Olimpijskoj povelji osigurava se bez diskriminacije u bilo kojem obliku, na osnovi rase, boje, spola, seksualne orijentacije, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porijekla, vlasništva, rođenja ili drugog statusa.]
(Olimpijska povelja 2015: 11).

Stav *"Pobjeda je jedino što vrijedi."*, s kojim se sportaši slažu u manjoj mjeri (M=2,61), povezan je sa čak tri oblika neželjenih situacija fizičkog nasilja: *"Fizičko nasilje (npr. guranje, šamaranje, udaranje itd.)"*, *"Namjerno spoticanje"*, *"Zahtjev za upotrebu dopinga"*, što bi možda moglo ukazivati na prihvaćanje i takvog oblika op-
hođenja sa samim sportašem pod opravdanjem višeg cilja, a to je pobjeda. Navedeno možda ukazuje na spremnost sportaša da ugrožavaju svoje zdravlje, pa čak i život radi pobjede, što se sve može vidjeti u raznim sportovima i na raznim nivoima uspješnosti kao i važnosti natjecanja te dobi sportaša. Ukoliko je ova pretpostavka istinita dovodi nas do zastrašujućeg saznanja o mogućoj promjeni pogleda društva na sport općenito, što je u kontradikciji i s olimpijskim *credom*:

[*Najvažnije na Olimpijskim igrama nije pobijediti, nego sudjelovati, kao što ni u životu nije najvažnija pobjeda nego borba. Velik je čovjek onaj tko ne osvaja nešto bez časne borbe.*] (Kustudić 2008, prema Čižmić 2010: 262).

Do sličnih saznanja došlo je istraživanje provedeno 1995. godine koje je pokazalo da bi čak 98,5% profesionalnih sportaša pristalo dopingirati se ako bi bili sigurni da neće biti uhvaćeni i da će im to donijeti uspjeh na natjecanju. Još zanimljiviji je podatak da bi se čak 53% njih dopingiralo pod istim uvjetima čak i ako bi znali da će za pet godina umrijeti od posljedica dopinga (Šarović prema Radenović, 2017: 103).

Time se otvara zabrinjavajući problem društvenog, sociološkog i psihološkog karaktera: predstavlja li zaista sport dobrobit i zdravlje u životu svih nas i naše djece s obzirom da smo za pobjedu spremni učiniti sve i kao sportaš, i kao trener, i kao roditelj.

Imajući u vidu prethodno opisane rezultate, možda bi se moglo zaključiti da sportaši neugodne situacije ne doživljavaju kao oblik fizičkog zlostavljanja, već kao sastavni i potrebni dio sudjelovanja u sportu te u konačnici sastavni dio postizanja sportskih uspjeha. Stoga se izostanak doživljavanja nasilja od roditelja ili trenera može percipirati više kao poticanje, ohrabivanje ili motiviranje, iako neka ponašanja po definiciji mogu biti zlostavljajuća. Ovakav pristup ponekad može služiti i kao dobra zaštita od percipiranja nekih ponašanja zlostavljajućim, što zatim može smanjiti njihove negativne posljedice. Ukoliko osoba ne doživljava neko ponašanje lošim, neće se tako niti osjećati. S druge strane, iako ovakav pristup može biti zaštitnički, prihvaćanje neadekvatnog ponašanja i njegovo opravdavanje može dovesti do toga da takvo ponašanje postane prihvatljivo i izvan sportskog konteksta treninga i natje-

canja. Važno je pronaći granicu, educirati i zaštititi one najranjivije od širokog utjecaja zlostavljajućih ponašanja, neovisno o tome jesu li ta ponašanja nastala s namjerom zlostavljanja ili nisu.

Važno je skrenuti pozornost na važnost educiranja sportaša o rizičnim ponašanjima i vjerovanjima od samih početaka bavljenja sportom. Iako bavljenje sportom donosi brojne dobrobiti za fizičko i mentalno zdravlje (veće samopouzdanje, bolja samoprocjena zdravlja, visoka procjena subjektivne dobrobiti) (Liddle, Deane i Vella 2017; Super, Hermens, Verkooijen i Koelen 2018), određena ponašanja mogu imati suprotne učinke na mentalno zdravlje sportaša koje se često zanemaruje. Uskraćivanje hrane, intenzivno treniranje bez mogućnosti odmora, iscrpljivanje i kažnjavanje fizičkim iscrpljivanjem ne dovodi samo do fizičkih posljedica, već bi moglo dovesti do dugotrajnih psiholoških posljedica.

6. ZAKLJUČAK

Ovim istraživanjem ispitano je postoji li povezanost između učestalosti doživljavanja fizičkog nasilja kod sportaša Grada Zagreba i njihovih stavova prema sportu. S obzirom da ne postoje istraživanja o povezanosti nasilnog ponašanja i stavova vezanih uz sport u hrvatskom kontekstu, analiza stavova sportaša iz našeg uzorka ukazuje na uglavnom egalitarne stavove s obzirom na spol u vezi sa sportom, što je pozitivno i u skladu s temeljnim načelima olimpizma. Zatim, analiza neželjenih situacija fizičkog nasilja ukazuje na to da su sportaši u manjoj mjeri doživjeli fizičko nasilje, ali je zabrinjavajuće da su ga uopće doživjeli. Interpretacija korelacija kroz raspravu usmjerila nas je na mogući zaključak da sportaši prihvaćaju fizičko nasilje kao sastavni dio sporta. Također, slaganje sportaša sa stavom da je pobjeda jedino što vrijedi, iako u manjoj mjeri, zabrinjavajuće je. S obzirom da je riječ o prvom ovakvom istraživanju u Republici Hrvatskoj, odnosno Gradu Zagrebu, potrebna su još mnoga istraživanja i radovi kako bismo dobili kompletniju sliku o stanju u sportu vezanu za nasilje prema sportašima, kao i sliku o stavovima osoba uključenih u sport prema toj temi. Rezultati istraživanja upućuju i na moguće praktične implikacije jer osvješćuju važnost i nužnost izrade edukativnih programa dvojake naravi. U inicijalno obrazovanje i stručno usavršavanje profesora kineziologije i sportskih trenera potrebno je uključiti više sadržaja vezanih za prepoznavanje te prevenciju i sprječavanje nasilnih oblika ponašanja prema sportašima. U psihološku pripremu sportaša potrebno je uključiti sadržaje koji će sportaše senzibilizirati na različite oblike nasilja i podići njihovu svjesnost da nasilna ponašanja nisu sastavni dio sporta, unatoč tome što u sportskoj hijerarhiji do-

lazi od osobe koja je nositelj autoriteta te da se protiv istoga treba boriti. Jednako je tako važno utvrditi protokole u slučaju kada se nasilje dogodi te osmisliti i programe stručne pomoći sportašima koji su doživjeli nasilje.

7. PREDNOSTI, NEDOSTACI I SMJERNICE ZA BUDUĆA ISTRAŽIVANJA

S obzirom da je ovim istraživanjem zahvaćen samo grad Zagreb bilo bi korisno uključiti i ostale gradove u Republici Hrvatskoj i time povećati reprezentativnost uzorka te također provesti istraživanje u susjednim zemljama i usporediti rezultate. U ovom radu je obrađena velika količina stavova i neželjenih situacija fizičkog nasilja te korelacija između njih. Tema je opsežna i važna jer mijenja pogled na sport pa istraživački rad treba nastaviti ispitivanjem fizičkog nasilja i stavova sportaša prema sportu uz pomoć eksploratorne faktorske analize, a s obzirom na nepostojeće teorijske postavke (Young i Pearce 2013). Na taj način bi se provjerili dobiveni rezultati u ovom radu i postavile odnosno utvrdile nove teorijske postavke. Nadalje bi na isti način bilo potrebno istražiti i emocionalno te seksualno nasilje za koje postoji mogućnost da ga sportaši doživljavaju u okviru bavljenja sportom, a koje također pripada neprihvatljivim oblicima ponašanja za koja je nužno utvrditi njihovu učestalost i druge okolnosti te osmisliti posebne preventivne programe te programe stručne pomoći žrtvama.

U dosadašnjim istraživanjima o nasilju u sportu uglavnom se radilo o nasilju među navijačima, i to najviše u okviru nogometa, dok nasilje u kontekstu izloženosti sportaša nije ispitivano, te samim time to možemo smatrati i doprinosom ovog rada. Budući da se radi o prvom istraživanju ovog tipa u Republici Hrvatskoj, odnosno Gradu Zagrebu, dobiveni rezultati mogu poslužiti kao temelj i poticaj za buduća istraživanja te stvaranje preventivnih programa čiji je konačni cilj nulta stopa tolerancije na nasilje i održavanje načela olimpizma u sportu.

LITERATURA

1. Antonini, Sara (2016), *Izloženost sportaša različitim oblicima nasilja*, graduate thesis, University of Zagreb, University of Zagreb - Centre for Croatian Studies, Department of Sociology
2. Brackenridge, Celia, Kari Fasting, Sandra Kirby i Trisha Leahy (2010), *Protecting children from violence in sport - A review with focus on industrialized countries*, UNICEF, Florence
3. Bodin, Dominique, Luc Robène i Stéphane Héas (2007), *Sport i nasilje u Europi*, KNJIGA TRGOVINA d.o.o., Zagreb
4. Božović, R. Ratko (2007), "Agresija i nasilje u sportu", *Sociološka luča*, 1(2), 100-112.
5. Brkljačić, Morana (2007), "Etika i sport", *Medicina Flumensis*, 43, 230-233.
6. Čižmić, Jozo (2010), "Zaštita olimpijskog znaka (simbola)", *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 47(2), 257-273.
7. Foretić, Nikola i Slobodan Bjelajac (2009), "Odnos roditelja prema sportu u fazi sportske inicijacije", *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 58 (2), 209-223.
8. Fox, Kenneth R., Magnus Lindwall (2014), "Self-esteem and self-perceptions in sport and exercise", *Routledge Companion to Sport and Exercise Psychology*, 34-48. Dostupno na: <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315880198.ch3>
9. Gervis, Misia, Nicola Dunn (2004), "The Emotional Abuse of Elite Child Athletes by Their Coaches", *Child Abuse Review*, 215-223. Dostupno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/car.843>
10. Gur, Emal, Kamuran Cerit, Nermin Gurhan (2017), "Attitudes towards violence scale in adults: A study of validity and reliability", *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences* [Online], 4(2),114-121. Dostupno na: <https://sproc.org/ojs/index.php/pntsbs/article/view/2738/2943>
11. Jiang, Xin Li, Ruth D. Peterson (2012), "Beyond Participation: The Association Between School Extracurricular Activities and Involvement in Violence Across Generations of Immigration", *Journal of Youth and Adolescence*, 41 (3), 362-378.
12. La Botz, Michele, Alex B. Diamond, Angelo P. Giardino (2018), "Athletic environments can create opportunities for abuse", *AAP News & Journals*, Dostupno na: <https://www.aappublications.org/news/2018/02/23/coaches022318>

13. Lewis, Jerry M. (2008), *Sociology of Sports*, Andover, Cengage Learning, United Kingdom
14. Liddle, Sarah K., Frank P. Deane, Stewart A. Vella (2017), "Addressing mental health through sport: a review of sporting organizations websites", *Early Intervention in Psychiatry*, 11, 93–103
15. Matić, Milivoje, Božo Bokan (2005), *Opšta teorija fizičke kulture*, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerzitet u Beogradu, Beograd
16. Milanović, Dragan, Zrinko Čustonja, Dario Škegro (2011), "Zlostavljanje djece u vrhunskom sportu - etički izazovi", *JAHR: Europski časopis za bioetiku*, 2 (1), 218-228.
17. Muzur, Amir, Iva Rinčić (2011), "Sport i nasilje: prilog etičkim, sociologijskim i psihoneurobiologijskim razmatranjima", *JAHR : Europski časopis za bioetiku*, 2 (1), 145-152.
18. Međunarodni olimpijski odbor (2015), *Olimpijska povelja*
19. Patton-Lopez, Melinda M., Melinda Manore, Adam Branscum, Yu Meng, Siew Sun Wong (2018), "Changes in Sport Nutrition Knowledge, Attitudes/Beliefs and Behaviors Following a Two-Year Sport Nutrition Education and Life-Skills Intervention among High School Soccer Players", *Nutrients*, 10 (11), 1-22.
20. Radenović, Sandra (2017), *Sport i društvo – Sociologija sa sociologijom sporta. Sociologija sporta (drugo dopunjeno izdanje)*, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja Univerziteta u Beogradu, Beograd
21. Super, Sabina, Niels Hermens, Kirsten Verkooijen, Maria Koelen (2018), "Examining the relationship between sports participation and youth developmental outcomes for socially vulnerable youth", *BMC Public Health*, 18, 1-12
22. Vrcan, Srđan (1990), *Sport i nasilje danas u nas*, Naprijed, Zagreb
23. Žugić, Zoran (2000), *Sociologija sporta*, Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
24. Whatman, Chris, Simon Richard Walters, Philip Schluter (2018), "Coach and player attitudes to injury in youth sport", *Physical Therapy in Sports*, 32, 1-6.

RELATION BETWEEN ATHLETES' ATTITUDES ON SPORTS AND THEIR EXPOSURE TO VARIOUS FORMS OF PHYSICAL VIOLENCE

Summary:

Sport is an extremely common activity that significantly influences all of society. A survey of available literature and studies conducted so far points to the existence of the phenomenon of fan violence, especially in soccer. Given that there are no studies on violence from the perspective of Croatian athletes, this paper explores the relation between the frequency of experiencing physical violence and athletes' attitudes on sports. 135 adult athletes, including men (n=74) and women (n=61), from individual and team sports from the city of Zagreb, participated in the research. The athletes have completed the questionnaire voluntarily and anonymously. The results obtained in this research point to egalitarian attitudes in terms of athletes' sex, for instance, the majority of the respondents did not agree with the attitude that *"Men's sports are more valuable than women's sports"*. The athletes agreed mostly with the attitude that *"Pain, injuries and dangers are an integral part of sport, which athletes have to accept"*. *"Training and competing in spite of pain, injury or exhaustion"* is a situation of physical violence that the respondents most often experience. The correlations obtained in the research ranged from light ($r=-0,171$) to real ($r=0,518$), negative and positive, and were mostly statistically significant. The research results indicate the importance of education on risk behaviours and attitudes for all those involved in sports activities from the very beginning in order to prevent long-term physical and psychological consequences.

Keywords: sport; athlete; physical violence; attitudes

Adresa autora
Authors' address

Sara Antonini
Jelena Pavičić Vukičević
Sveučilišta u Zagrebu
Kineziološki fakultet
sara.antoninii@gmail.com
jpvukicevic@gmail.com

Irena Cajner Mraović
Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
icajner@gmail.com